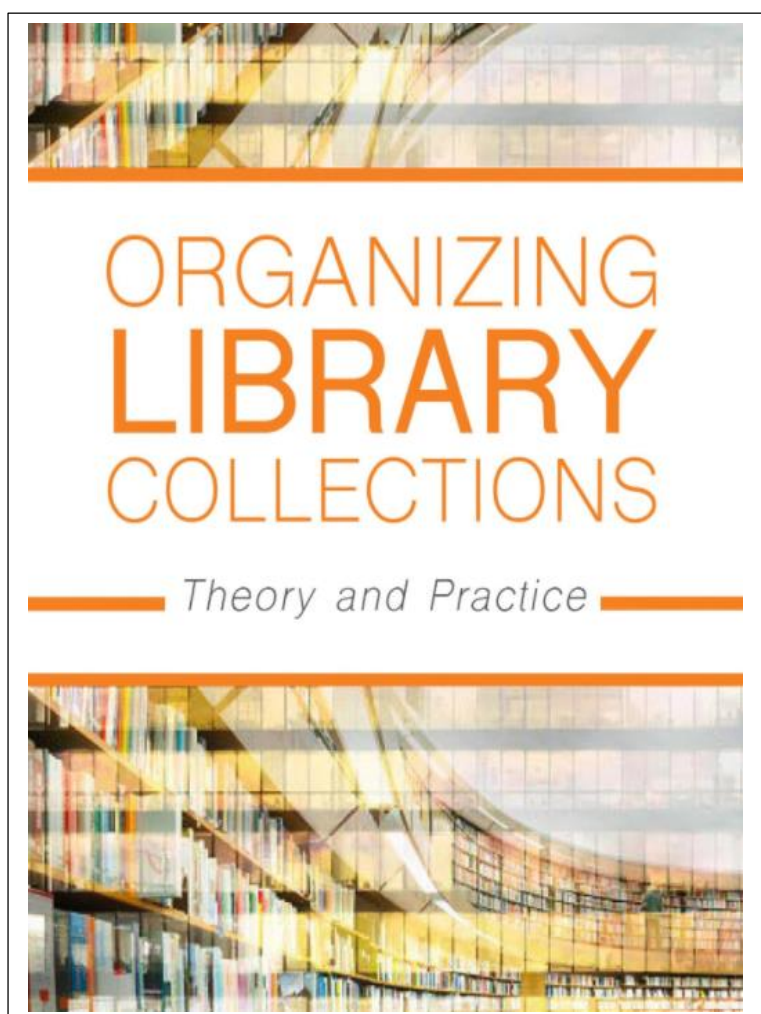

บทวิจารณ์หนังสือ

Hoffman, G. L. (2019). *Organizing Library Collections: Theory and Practice*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

บทวิจารณ์โดย
สมศักดิ์ ศรีบริสุทธิ์สกุล¹

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหน่วยปฏิบัติการวิจัยภูมิทัศน์สารสนเทศ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: somsak.sr@chula.ac.th

ตำราหนึ่งใน 14 รายชื่อที่ได้รับรางวัล Textbook Excellence Awards จากสมาคมตำราและผู้เขียนงานวิชาการแห่งประเทศไทย (Textbook & Academic Authors Association - TAA) ประจำปี 2020 ซึ่งได้รับการยกย่องจากคณะกรรมการตัดสินรางวัล ว่าเป็นหนังสือเรียนขั้นพื้นฐานสำหรับนักวิชาชีพห้องสมุดและสารสนเทศหน้าใหม่ โดยนำเสนอเนื้อหาสาระของรายวิชาการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด (วิชาฯ ของผู้เรียนระดับปริญญาตรีหลายคน) ในรูปแบบที่อ่านง่ายและเข้าใจง่ายที่สุดเล่มหนึ่งเท่าที่เคยมีการตีพิมพ์เผยแพร่กันมาเลยก็ว่าได้ ความโดดเด่นของตำรา “Organizing Library Collections: Theory and Practice” คือการบรรจุกิจกรรมท้ายบทเรียนเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่าน รวมถึงคำถามชวนคิดเพื่อช่วยให้ผู้สอนที่นำตำราเล่มนี้ไปใช้สอนในชั้นเรียนจริงนำไปใช้สำหรับให้ผู้เรียนได้ขบคิดและทบทวนตลอดภาคการศึกษา ที่อุดมไปด้วยทฤษฎีและแนวปฏิบัติอันหลากหลายในการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด (2020 Textbook Award Winners Media Kit, 2021) ต้องยอมรับเลยว่า การถ่ายทอดความรู้สมัยใหม่เกี่ยวกับการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดอันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะซับซ้อนให้ผู้เรียนชั้นเริ่มต้น สามารถเข้าใจง่าย ควบคู่ไปกับการ “พาทัวร์” ให้เห็นภาพกว้างแต่ครอบคลุมทุกหัวข้อ ทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องนั้น ไม่ใช่้งานง่าย แต่รองศาสตราจารย์ ดร. เกร็ทเชน ฮอฟท์แมน ผู้เขียนตำราเล่มนี้กลั่นกรองและสร้างสรรค์ผลงานออกมาในสไตล์ “Back to Basics” ได้อย่างเหลือเชื่อ ด้วยจำนวนหน้าเพียง 370 หน้าเท่านั้น

หากลองพิจารณาหนังสือหรือตำราที่ว่าด้วยการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศ (Organization of Information) โดยเฉพาะ (ซึ่งมีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าแค่เพียงการทำรายการและการจัดหมวดหมู่สิ่งตีพิมพ์) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มักจะถูกเลือกนำมาเป็นบทอ่านแนะนำ (Readings) ท้ายประมวลรายวิชาไล่เรียงกัน ตั้งแต่ The Intellectual Foundation of Information Organization (Svenonius, 2000) The Discipline of Organizing (Glushko, 2013) The Organization of Information (Joudrey & Taylor, 2017) จนมาถึง Organizing Library Collections: Theory and Practice (Hoffman, 2019) เมื่อเปรียบเทียบกันทั้งสี่รายชื่อในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความครอบคลุมของเนื้อหา ความยาก-ง่ายในการอ่าน ภาษาและกลวิธีนำเสนอ การถ่ายทอดเพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดการเรียนรู้ (Learning acquisition) ต้องถือว่าผลงานของ ดร. เกร็ทเชน ฮอฟท์แมนเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เรียนรายวิชาการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศเบื้องต้นที่ต้องทำความเข้าใจในมาตรฐาน ทฤษฎี และแนวปฏิบัติซึ่งจำเป็นต่อการจัดระบบคอลเล็กชันห้องสมุด หรือนักวิชาชีพห้องสมุดและสารสนเทศที่อาจไม่ได้มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงกับการจัดระบบ แต่สนใจใคร่รู้หรือแม้แต่จำเป็นต้องรู้เรื่องเหล่านี้ในระยะเวลาจำกัด ก็น่าจะได้ประโยชน์จากการอ่านตำราเล่มนี้ไม่มากนัก

ตำรา Organizing Library Collections: Theory and Practice (Hoffman, 2019) แบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 บท โดยเริ่มต้นจากบทที่ 1 ประวัติความเป็นมาโดยสังเขปของการจัดระบบสารสนเทศในห้องสมุด ความต้องการของผู้ใช้ บทบาทของหน่วยงานบริการสารสนเทศตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบัน ส่วนบทที่ 2 กล่าวถึง “เมตาเดตา” (Metadata) ในบริบทของการทำรายการห้องสมุด ประเภทและประโยชน์ของเมตาเดตา

มาตรฐานเพื่อการเข้ารหัสข้อมูล (Encoding) อาทิ MARC XML ตลอดจนตัวอย่างระเบียบที่ปรากฏทั่วไปในวงการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รายการห้องสมุด วัตถุดิจิทัล และเว็บเพจ

บทที่ 3 ครอบคลุมแนวคิดของการบรรยายข้อมูลทางบรรณานุกรม การควบคุมรายชื่อเพื่อใช้เป็นจุดเข้าถึงสารสนเทศ (Authority control) มาตรฐานด้านเนื้อหา Resource Description and Access (RDA) และพื้นฐานของกรอบงาน Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR) รวมถึงการเปลี่ยนผ่านจาก RDA ฉบับแก้ไขซึ่งเชื่อมโยงกันกับโมเดลล่าสุด Library Reference Model ของสมาพันธ์สากลว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA) และแบบแผนเมทาเดตาสำคัญที่ควรทราบอย่าง Dublin Core และ Cataloging Cultural Objects พร้อมตัวอย่างการใช้งานจริง

บทที่ 4 เน้นการอธิบายอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Subject analysis) ชนิดของศัพท์ควบคุม (Controlled vocabularies) ศัพท์ที่ไม่ควบคุม (Uncontrolled vocabularies) รายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างหัวเรื่องโดยใช้ Library of Congress Subject Headings, Sears List of Subject Headings, Medical Subject Headings, Faceted Application of Subject Terminology และ BISAC categories สำหรับแนวปฏิบัติและระบบในการจัดหมวดหมู่จะปรากฏในบทที่ 5 ที่ว่าด้วยโครงสร้างและการประยุกต์ใช้ Dewey Decimal Classification, Library of Congress Classification, National Library of Medicine Classification และ Superintendent of Documents Classification นอกจากนี้ ยังมีการหยิบยกตัวอย่าง และระบบทางเลือกอื่นในการจัดหมวดหมู่อย่างสั้น ๆ ไว้ให้ด้วย

สำหรับบทที่ 6 จนถึงบทที่ 9 จะชวนผู้อ่านไปพิจารณาแง่มุมเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการทำรายการและงานเมทาเดตา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด โดยจำแนกไปตามประเภทของห้องสมุดและหน่วยงานบริการสารสนเทศทุกระดับ เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดเฉพาะ หอสมุดแห่งชาติ โครงการความร่วมมือทางบรรณานุกรมระดับนานาชาติ ทั้งนี้ แต่ละกรณีศึกษาต่างก็มีการจัดระบบที่แตกต่างกันไปตามความหลากหลายของคอลเล็กชัน วิธีการ การแบ่งแผนก/ฝ่าย ปัญหาที่ประสบ แหล่งของระเบียบบรรณานุกรม ประเด็นทางจริยธรรม และอื่น ๆ ส่วนบทที่ 10 บทสุดท้ายของตำราเล่มนี้จะนำเสนอพัฒนาการล่าสุดด้านการจัดระบบสารสนเทศ รวมไปถึงแนวโน้มของการเชื่อมโยงข้อมูลเปิด (Linked open data) ซึ่งผู้เขียนไม่พลาดที่จะเอ่ยถึง เพราะเป็นกระแสที่มาแรงมาก ๆ ในการต่อยอดและเพิ่มมูลค่าให้กับเมทาเดตาของห้องสมุด

โดยรวมแล้ว ตำรา Organizing Library Collections: Theory and Practice (Hoffman, 2019) มีการจัดเรียงเนื้อหาที่สลับไหล ต่อเนื่อง ไม่สะดุด มีการให้คำนิยามอยู่ตลอด ตารางและภาพประกอบก็ปรากฏถูกที่ถูกลงเวลาเมื่อผู้อ่านต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม ตอนท้ายของแต่ละบทมีการสรุปย่อเนื้อความอีกครั้ง พร้อมคำถามสำหรับการอภิปราย กิจกรรมในชั้นเรียน เชิงอรรถเสริมความ และบรรณานุกรมเลือกสรร ปฏิเสธไม่ได้ว่าการ

จัดระบบทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดคงหนีไม่พ้นเรื่องอักษรย่อของบรรดามาตรฐาน แบบแผน หรือคู่มือทั้งหลาย ซึ่งตอนต้นของหนังสือได้บรรจุบัญชีรายชื่ออักษรย่อไว้ให้เรียบร้อยแล้ว

ผู้สอนรายวิชาการจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดสำหรับนิสิต/นักศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ที่เฝ้ารอมานานว่าเมื่อไรจะได้เจอหนังสือหรือตำรา (ถ้าไม่เขียนขึ้นเองเสียก่อน) ที่ครอบคลุมทั้งทฤษฎีและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบรรยายข้อมูลและการจัดหมวดหมู่สารสนเทศคงจะสิ้นสุดการรอคอยกันได้แล้ว เพราะตำรา *Organizing Library Collections: Theory and Practice* (Hoffman, 2019) เหมาะมากสำหรับพิจารณานำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบาแก่ผู้สอนที่ต้องการอธิบายเรื่องหนัก ๆ แต่ต้องคงไว้ซึ่งโทนอ่อนโยน สนุกเบา ๆ เนื้อหาไม่เก่าเก็บ เนื่องจากจุดโฟกัสหลักอยู่ที่แนวปฏิบัติในปัจจุบัน ควบคู่ไปกับแนวโน้มแห่งอนาคต นำเสนอได้อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์แบบ สมกับที่ได้รับรางวัลตำรายอดเยี่ยม TAA ประจำปี 2020 ไปครอง

รายการอ้างอิง

2020 Textbook Award Winners Media Kit. (2021). Retrieved from <https://www.taaonline.net/2020-textbook-award-winners-media-kit>

Glushko, R. J. (Ed.). (2013). *The Discipline of Organizing*. Cambridge, MA, USA: MIT Press.

Hoffman, G. L. (2019). *Organizing Library Collections: Theory and Practice* (Illustrated ed.). Lanham: Rowman & Littlefield.

Joudrey, D., & Taylor, A. (2017). *The Organization of Information* (4th ed.). Santa Barbara, California: Libraries Unlimited.

Svenonius, E. (2000). *The Intellectual Foundation of Information Organization*. Cambridge, MA, USA: MIT Press.

%%%%%%%%%